

H. Catharina van Siena

De Dialoog

van de H. Catharina van Siena (1347-1380), kerklerares

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord van de vertaalster13

Inleiding14

De Dialoog van de H. Catharina van Siena:27

Deel 1: De goddelijke voorzienigheid27

Deze ziel verlangde zeer naar Gods eer en de redding van haar medemens. Nederig in gebed verzonken, raakte ze eens in extase. Nadat ze de vereniging van de ziel met God door de liefde gezien had, deed ze Hem vier verzoeken.27

Het verlangen van deze ziel groeide, toen God haar de nood van de wereld liet zien.29

Eindige werken voldoen niet als straf of boete zonder de eeuwige liefde.30

Waarom een hart vol verlangen en berouw genoegdoening kan bieden, zowel voor de schuld als de straf, voor zichzelf en voor anderen. En dat het soms slechts genoeg is voor de schuld en niet voor de straf.31

Het verlangen om voor God te lijden bevalt Hem zeer.36

Elke deugd en elke tekortkoming verkrijgt je via je naaste.37

Hoe deugden tot stand komen via de naaste en hoe het komt, dat er in de schepselen vele verschillende deugden bestaan.40

Deugden worden beproefd en versterkt door hun tegenpool.43

Deel 2: Het juiste inzicht46

De liefde mag haar vertrouwen niet hoofdzakelijk op boete stellen, maar moet deze op de deugden richten. En de nederigheid brengt het juiste inzicht tot leven, waarvan ieder krijgt wat hem toekomt.46

Een parabel, die laat zien hoe liefde, nederigheid en het juiste inzicht verenigd zijn. En hoe de ziel zich volgens deze parabel moet omvormen.48

<i>Boetewerken en andere lichamelijke oefeningen moeten worden beschouwd als middel om de deugd te bereiken. Zij horen niet het hoofddoel van de ziel zijn. En over het licht van het juiste inzicht, dat verschillende verschijningsvormen heeft.</i>	49
<i>Deze ziel groeide door het goddelijk antwoord en haar verdriet nam af. Ze bad tot God voor de heilige Kerk en haar eigen volk.</i>	54
<i>God heeft verdriet over het christelijk volk en in het bijzonder over zijn bedienaren. En een kleine uitleg over het sacrament van Christus' lichaam, en over de verdienste van de menswording.</i>	57
<i>De zonde wordt na Christus' passie zwaarder bestraft dan ervoor. God belooft genadig te zijn voor de wereld en de heilige Kerk omwille van het gebed en het lijden van zijn dienaren.</i>	61
<i>De weg naar de hemel, die door de ongehoorzaamheid van Adam opgebroken was, is weer begaanbaar, doordat God van zijn Zoon een brug maakte.</i>	64
<i>God spoort de ziel aan om naar de grootheid van de Brug te kijken, die van de aarde tot de hemel reikt.</i>	65
<i>Deze ziel bidt tot God haar te laten zien wie de Brug oversteken en wie dat niet doen.</i>	66
<i>De Brug heeft drie treden, die de drie toestanden van de ziel aanduiden. De Brug wordt niet van de aarde losgemaakt, hoewel ze omhoog geheven wordt. En over de betekenis van de woorden: 'Wanneer Ik van de aarde omhoog geheven word, zal Ik alles tot Mij trekken'.</i>	67
<i>De stenen, waaruit de Brug bestaat, zijn deugden. En op de Brug staat een gasthuis, waar voedsel gegeven wordt aan de reizigers. Degenen, die over de Brug trekken, gaan het leven tegemoet, terwijl zij, die er onderdoor gaan, richting dood en verdoemenis lopen.</i>	69
<i>Het reizen is op beide wegen moeizaam, maar de ziel ervaart vreugde, wanneer ze via de Brug reist.</i>	72
<i>De Brug heeft de aarde niet verlaten toen Deze op de dag van zijn hemelvaart de hemel bereikt had.</i>	73

<i>Deze ziel bericht, in grote verwondering over de barmhartigheid van God, over de vele genadegaven, die de mensheid gegeven is.</i>	77
<i>De mensen, die via de rivier onder de Brug reizen, zijn diep gezonken. En God noemt de ziel, die deze weg neemt, een boom des doods, waarvan de wortels in vier ondeugden vergroeid zijn.</i>	78
<i>De vruchten van deze boom zijn al net zo divers als de verscheidenheid aan zonden. Om mee te beginnen wordt de zonde van de zinnelijkheid besproken.</i>	80
<i>Anderen brengen de vrucht van hebzucht voort. En over het kwaad, dat daarvan stamt.</i>	81
<i>Sommige anderen bekleden verantwoordelijke posities en brengen vruchten van onrecht voort.</i>	83
<i>De mens komt door deze en andere tekortkomingen tot een verkeerd oordeel en valt in onwaardigheid.</i>	84
<i>Over de woorden, die Christus sprak: 'Ik zal de Heilige Geest zenden, die de wereld oordelen zal om haar onrechtvaardigheid en verkeerde oordeel'.</i>	
<i>Een van deze oordelen is een eeuwigdurende.</i>	85
<i>Over het tweede oordeel van de onrechtvaardigheid en het verkeerde oordeel, zowel het algemene als het bijzondere.</i>	87
<i>De vier belangrijkste kwellingen van de verdoemden, waaruit alle andere volgen. En in het bijzonder over de gemeenheid van de duivel.</i>	89
<i>Het derde oordeel wordt geveld op de dag des oordeels.</i>	90
<i>Verdoemden kunnen geen enkel goed verlangen.</i>	91
<i>Over de glorie van de heiligen.</i>	92
<i>De pijn van de verdoemden neemt na het algemeen oordeel toe.</i>	96
<i>Over de verleidingen. Iedere ziel zal pas op het laatste moment, voordat ze van het lichaam gescheiden wordt, haar uiteindelijke plaats zien: in de pijn of in de glorie.</i>	99
<i>De duivel krijgt grip op de zielen door de schijn van het goede. En de reizigers, die via de rivier en niet over de Brug reizen, worden bedrogen, want terwijl ze het leed ontoluchten, overvalt het hun daar juist. En over een visioen van een boom, die deze ziel eens had.</i>	102

<i>Over hen, die niet door de doornstruiken van de wereld geschaad worden, hoewel niemand dit leven doorkomt zonder pijn te moeten lijden.</i>	104
<i>Deze ziel verkeerde in grote bitterheid, vanwege de blindheid van hen, die verloren gaan in de rivier.</i>	107
<i>De drie treden, die in de Brug, die de Zoon van God is, gevormd zijn, verbeelden de drie krachten van de ziel.</i>	108
<i>Wanneer de drie krachten niet verenigd zijn, bestaat er geen standvastigheid. Zonder haar kan geen mens zijn doel bereiken.</i>	111
<i>Een inkijk in Christus' woorden: 'Als je dorst hebt, kom dan bij Mij en drink'.</i>	111
<i>De algemene manier, waarop ieder rationeel schepsel uit de zee van de wereld kan komen en de heilige Brug op kan klimmen.</i>	113
<i>Deze toegewijde ziel ziet in de goddelijke spiegel de schepselen over verschillende wegen trekken.</i>	115
<i>Slaafse vrees zonder liefde voor de deugd is niet toereikend om het eeuwige leven te bereiken. De wet van de angst en de wet van de liefde zijn verenigd.</i>	116
<i>Wanneer je jezelf oefent in de staat van onvolmaaktheid van de slaafse vrees, die is verbeeld in de eerste trede van de heilige Brug, dan kom je uit bij de tweede trede, die de volmaakte staat is.</i>	117
<i>Over de onvolmaaktheid van hen, die God om hun eigen voordeel, genot en troost liefhebben.</i>	118
<i>Over de manier, waarop God zich manifesteert aan de ziel, die Hem liefheeft.</i>	121
<i>Waarom Christus niet gezegd heeft: 'Ik zal mijn Vader laten zien', maar: 'Ik openbaar Mijzelf'.</i>	123
<i>Hoe de ziel, die de eerste trede opgeklimmen is, verder moet klimmen naar de tweede.</i>	124
<i>Een mens, die God onvolmaakt liefheeft, draagt ook zijn naaste een onvolkomen liefde toe. Hoe je de onvolmaakte liefde herkennen kunt.</i>	128

Deel 3: Het gebed	130
<i>De middelen, waarover de ziel beschikken kan om tot een zuivere en weggevende liefde te geraken.</i>	130
<i>De leer over het Lichaam van Christus wordt hier behandeld, omdat dit punt nu geraakt wordt. Hoe de ziel van het mondeling gebed vooruit kan komen naar het geestelijk gebed. Er wordt nog een beeld beschreven, dat deze vrome ziel eens ontmoeten heeft.</i>	131
<i>De manier, waarop de ziel de onvolmaakte liefde van zich afschudt en de volmaakte vriendschapsliefde en zoonliefde bereikt.</i>	137
<i>De tekenen, waaraan de ziel herkent, dat ze de volmaakte liefde bereikt heeft.</i>	138
<i>Een onvolmaakte ziel verlangt ernaar de Vader te volgen, een volmaakte wenst de Zoon na te volgen. En over een beeld, dat deze heilige ziel kreeg betreffende verschillende vormen van doopsels en over vele andere mooie en nuttige zaken.</i>	139
<i>Wereldse mensen eren en prijzen God, of ze het nu willen of niet.</i>	143
<i>Zelfs de duivels brengen God eer en roem.</i>	144
<i>Wanneer het leven voltooid is, zal de ziel in alles de eer en glorie van mijn Naam volledig zien. Het verlangen naar de liefde is dan niet verdwenen, maar de pijn ervan wel.</i>	145
<i>Sint Paulus verlangde uit zijn lichaam te worden verlost, nadat hij in de glorie van de zaligen opgenomen was. Dat verlangen ook zij, die de derde en vierde staat bereikt hebben.</i>	146
<i>De ziel, die in de staat van eenheid is, verlangt er eindeloos naar de dorre wereld te verlaten en zich met God te verenigen.</i>	147
<i>Als je bij de staat van eenheid aangekomen bent, dan is het oog van het verstand door ingegoten genade verlicht met bovennatuurlijk licht. En wil je raad hebben over de redding van een ziel, dan kun je beter naar een nederig man met een heilig geweten gaan, dan naar een trotse geleerde.</i>	148

<i>Deze vrome ziel vraagt kennis van God omtrent de tranen en de vruchten ervan.</i>	152
<i>Over de vijf soorten tranen.</i>	153
<i>Over de verschillen tussen deze tranen en de uitleg vanuit de voornoemde zielstoestanden.</i>	154
<i>De vier staten van de ziel, waartoe de vijf soorten tranen behoren, brengen tranen voort van oneindige waarde. God wenst te worden gediend als de Oneindige, niet als eindige.</i>	160
<i>Over de vrucht van de tranen van wereldse mensen.</i>	162
<i>Deze vrome ziel richt drie verzoeken tot God, nadat ze Hem bedankt heeft voor zijn uitleg over de bovengenoemde tranensoorten.</i>	165
<i>Het licht van de rede is noodzakelijk voor iedereen, die God werkelijk wenst te dienen, en in het algemeen over het licht van het verstand.</i>	167
<i>Over hen, die hun verlangen liever op de versteroving van het lichaam richten dan op de verwoesting van de eigen wil. En over het tweede licht, dat volmaakter is dan het vorige algemene.</i>	170
<i>De derde en meest volmaakte staat. Over de rede en over de werken, die gedaan worden door de ziel, die tot dit licht gekomen is. En over een mooi visioen, dat deze ziel eens ontvangen had. Daarin werd de gehele methode behandeld om tot volmaakte reinheid te komen en er werd besproken hoe je het vermijden kunt je naaste te oordelen.</i>	172
<i>De manier, waarop zij, die in het bovengenoemde volmaakte licht staan, het verdiende loon van eeuwig leven al in dit leven ontvangen.</i>	178
<i>Deze ziel vernedert zich en brengt God dank. Ze bidt voor de hele wereld en in het bijzonder voor het mystieke lichaam van de heilige Kerk en voor haar geestelijke kinderen en de twee vaders van haar ziel. Hierna vraagt ze iets te mogen vernemen over de tekortkomingen van de bedienaren van de heilige Kerk. God maakt deze ziel opmerkzaam op het gebed als antwoord op een van bovengenoemde vragen.</i>	179

<i>God maakt deze ziel opmerkzaam op het gebed als antwoord op een van bovengenoemde vragen.</i>	182
<i>Over de waardigheid van de priester. En over het sacrament van het Lichaam van Christus. En over waardig en onwaardig communiceren.</i>	183
<i>Alle lichamelijke zintuigen worden in voornoemd sacrament misleid. Die van de ziel echter niet. Daarom moet je die gebruiken om Het te zien, te proeven en aan te raken. En over een mooi visioen, dat deze ziel over dit sacrament had.</i>	189
<i>Over de voortreffelijke staat van de ziel, die het sacrament in genade ontvangt.</i>	191
<i>Alles wat nu gezegd is over het sacrament is gezegd, opdat wij de waardigheid van de priesters beter zouden kennen. God eist in hen een grotere reinheid dan in andere schepselen.</i>	192
<i>Over de uitnemendheid, de deugden en heilige werken van deugdzame en heilige priesters. Deze bedienaren zijn als de zon.</i>	194
<i>Een korte samenvatting van voorgaand hoofdstuk. En over de eerbied, die we de priesters verschuldigd zijn, zowel de goeden als de slechten.</i>	204
<i>Over het verschil tussen de dood van een rechtvaardig mens en die van een zondaar.</i>	207
<i>Over de dood van de zondaars en over hun pijn in het uur van de dood.</i>	212
<i>Deze vrome ziel bidt voor de heilige Kerk door God te lofprijzen en te danken.</i>	219
Deel 4: De gehoorzaamheid	225
<i>Hier begint de verhandeling over de gehoorzaamheid. Er wordt gestart met waar je gehoorzaamheid vinden kunt, wat haar kapotmaakt, aan welk teken je herkennen kunt, dat een mens gehoorzaamheid bezit, en wat haar vergezelt en voedt.</i>	225
<i>Gehoorzaamheid is de sleutel, waarmee de hemel wordt geopend. De ziel moet haar met een koord aan haar riem vastbinden. De gehoorzaamheid is voortreffelijk.</i>	228

<i>Hier worden zowel de ellende van de ongehoorzame als de voortreffelijkheid van de gehoorzame zielen besproken.</i>	232
<i>Over degenen, van wie de liefde voor de gehoorzaamheid zo groot is, dat ze niet tevreden zijn met de algemene gehoorzaamheid van de geboden, maar een bijzondere gehoorzaamheid op zich nemen.</i>	235
<i>Hoe een ziel van de algemene naar de bijzondere gehoorzaamheid overgaat. En over de voortreffelijkheid van de religieuze orden.</i>	236
<i>Over de voortreffelijkheid van de gehoorzame leden van religieuze ordes en over de ellende van de ongehoorzame.</i>	242
<i>De echt gehoorzame mensen ontvangen het honderdvoudige van wat ze gegeven hebben en daarbij nog het eeuwige leven. En wat nu bedoeld wordt met dit honderdvoudige.</i>	250
<i>Over de verdorvenheid, de ellende en het zware werk van de ongehoorzame mens. En over de slechte vruchten, die uit ongehoorzaamheid voortkomen.</i>	252
<i>God beloont de verdiensten van de gehoorzame mens niet naar de mate van de gedane moeite, of naar de tijdsduur, maar naar de liefde en de bereidwilligheid van de ware gehoorzame mens. En over de wonderen, die God door middel van deze deugd gedaan heeft. En over de bescheidenheid in de gehoorzaamheid en over de werken en beloningen van de werkelijk gehoorzame mens.</i>	257
<i>Nu volgt een korte herhaling van het hele boek.</i>	262
<i>Deze zeer devote ziel bidt nu voor de hele wereld en de heilige Kerk en brengt dank en lof aan de Heer. Ze beëindigt dit werk met een aansporing tot de deugd van het geloof.</i>	266

Voorwoord van de vertaalster

De Dialoog van de H. Catharina van Siena heb ik als studente in Rome gekocht. Het was de uitgave van TAN, de vertaling van Algar Thorold in het Engels. Het boek heeft me in die tijd bijzonder geraakt en geïnspireerd om werk te maken van mijn katholiek geloof. Het was alsof de waarheid eens echt helder beschreven was. Het boek kwam meer dan tien jaren later nogmaals onder mijn aandacht bij het opruimen van de boekenkast. *De Dialoog*, vond ik, mag niet weg. Ik ben opnieuw gaan lezen en vroeg me af, waarom deze tekst van een kerklerares niet in het Nederlands verkrijgbaar was.

Bij nader onderzoek bleek, dat de laatste vertaling uit 1935 stamt, namelijk *Catharina van Siena's Boek van de Goddelijke Leer* van de dominicaan Stephanus Axters, uitgegeven bij de N.V. Standaard-Boekhandel. Al lang niet meer verkrijgbaar, zelfs tweedehands zeer moeilijk. Tijd dus voor een nieuwe vertaling van deze kerklerares. Als brontekst heb ik de vertaling van Algar Thorold genomen. Deze is gepubliceerd in 1907 in Engeland en is een letterlijke, hier en daar ingekorte, vertaling vanuit het Italiaans. De weggelaten passages zijn veelal herhalingen en minder belangrijke gedeeltes.

Mijn vertaalwerk is gelezen door enkele deskundigen en zij hebben hun goedkeuring gegeven. Een inleiding tot het leven en de spiritualiteit van Catharina is op mijn vraag geschreven door Stefaan Leclair, als priester werkzaam aan het seminarie van Namen. Uitgeverij De Boog was bereid tot uitgave. Ik ben dankbaar voor hun medewerking, alsmede voor de hulp van de correctoren.

Ik hoop ten slotte dat *De Dialoog* ook uw geestelijk leven mag verrijken.

Marieke Al

Inleiding

Catharina van Siena in haar tijd

“Mijn natuur is vuur” (la mia natura è fuoco). Met deze woorden zet de H. Catharina van Siena kort een biografie neer van haar eigen leven. Ze werd geboren in 1347 te Fontebranda, een wijk in Siena, wellicht op 25 maart. Ze overleed te Rome op 29 april 1380. Haar vader, Jacopo Benincasa, was stoffenverver, rustig van natuur en betrokken bij de lokale politiek. Haar moeder, Lapa di Puccio Piagenti, stond bekend als een populaire Italiaanse mamma met veel gezond verstand en met een vurige ijver voor haar talrijke kinderen. Catharina was haar voorlaatste dochter.

Ze leefde in een woelige én boeiende tijd. Rome en Constantinopel waren sinds 1054 uit elkaar. Niet alleen Jeruzalem (1228), maar ook andere grote delen van de christenheid gingen verloren voor de Kerk. De legers van het Ottomaanse Rijk veroverden de Balkan, bedreigden Wenen en Noord-Italië en onderwierpen in 1454 definitief Constantinopel. In het Westen bleef de paus nog lange tijd het teken van eenheid. Een figuur als Innocentius III (+1216) was in staat geweest de krachten te bundelen. In zijn strijd tegen de dwaalleer – die verdeeldheid bracht van binnenuit – kreeg hij steun van zijn tijdgenoten, de H. Dominicus (+1221) en de H. Franciscus (+1226). Hun ordes brachten grote denkers voort zoals de H. Bonaventura (+1274) en de H. Thomas van Aquino (+1274).

De eeuw van Catharina ziet er echter heel anders uit. Het is een periode van verval en verdeeldheid. Vanaf 1339 kwam het tot een ‘Honderdjarige Oorlog’ tussen Frankrijk en Engeland. Italië werd van binnenuit verscheurd door rivaliteit en geweld. Het keizerrijk, vaak gezien als de wereldlijke tegenhanger van de Heilige Stoel, bracht weinig grote figuren voort en leefde vaak in conflict met de paus. De maatschappelijke chaos had direct te maken met een crisis van het leiderschap. Vanaf 1309 resideerde de paus te

Avignon. Clemens V (1305-1314), voordien aartsbisschop van Bordeaux, wilde zich verre houden van het politieke instabiele leven in Italië en van de daar heersende anarchie. Zijn opvolgers maakten van Avignon het eigenlijke centrum van de universele Kerk. Zo werd het moeilijker de verscheurdheid in Italië te helen. Men verweet de paus partij te kiezen voor de Franse koning. Het gebrek aan eenheid in West-Europa stak af tegen het sterke Ottomaanse Rijk.

Ziekte en geloofsverdeeldheid versterkten het gevoel van crisis. In de eeuw van Catharina verloor Europa een derde van haar bevolking vanwege de pest. Vrome groeperingen, waaronder de 'fraticelli', streefden een radicaal armoede-ideaal na en bestreden de zedelijke achteruitgang. De meest radicalen kwamen in conflict met de officiële Kerk. Met al dit lijden wist de H. Catharina zich verbonden. Ze was een vrouw van gebed, die dorstte naar innerlijke vernieuwing. Ze was profeet voor een radicale beleving van het Evangelie. Ze hongerde naar eenheid en bad voor vrede. Ze werd geraakt door het concrete lijden, stond ter dood veroordeeld bij en verzorgde pestlijders te Siena. De H. Catharina is ook bekend om haar bijzondere aandacht voor de paus in wie ze 'Christus op aarde' zag. Haar zorg ging uit naar de vrede en naar de moeilijke situatie in Europa. Terecht werd ze er patrones van. Van de paus verwachtte ze veel voor het herstel van de vrede.

Catharina is een van de lichtpunten in de crisis van de 14de eeuw. Ze staat daarbij naast vele anderen, die zich door God lieten raken en zochten naar een geestelijke vernieuwing. Want ondanks de chaos bracht deze tijd grote geestelijke schrijvers voort: Ruysbroek (+1381) en Tauler (+1361) bijvoorbeeld. Catharina was ook tijdgenote van Birgitta van Zweden (+1373). Deze heilige was leek en mystica en ijverde eveneens voor de terugkeer van de paus uit Avignon. Zij werd ook patrones van Europa.

We zijn goed geïnformeerd over het leven van Catharina. Er zijn bijna 400 brieven van haar bewaard.

Catharina richt zich tot leken als zichzelf, maar ook tot vorsten, bisschoppen, kardinalen en ook tot paus Gregorius XI en paus Urbanus VI. In naam van Christus, 'die voor ons zijn bloed'¹ vergoot, komt Catharina op voor eenheid, vrede en voor verzoening met de paus. Haar brieven ademen haar intieme band met de Heer uit en lijken direct geschreven in de schaduw van de Boom van het Leven. De brieven zijn door kopiïsten vaak ingekort.

Het omgekeerde lijkt gebeurd te zijn met *De Dialoog*, de voornaamste spirituele bron. Het is goed mogelijk dat er aan het authentieke tweegesprek tussen God en Catharina, waarover ze rapporteert, nog passages werden toegevoegd, door anderen maar vooral door haarzelf. Dat geldt zeker voor de eerste bladzijden waarin Catharina wordt voorgesteld. Het werk staat ook niet los van het spirituele en theologische erfgoed van haar tijd en qua inhoud en taalgebruik is het verwant aan de brieven en de gebeden. Dit doet niets af aan het feit dat *De Dialoog* vanuit haar bijzondere mystieke ervaring is ontstaan.

Een derde belangrijke bron van haar spiritualiteit zijn de gebeden. Hier is het niet zozeer de heilige, die brieven dicteert of melding maakt van haar ervaring met God. Zesentwintig gebeden werden door haar omgeving genoteerd en dat op hun eigen initiatief.

Zowel de brieven, de gebeden als *De Dialoog* ademen dezelfde geest uit en zijn vervuld van hetzelfde vuur. *De Dialoog* eindigt trouwens met een lang gebed waaruit hier een kort citaat:

'U bent een diepe Zee, o eeuwige Drie-eenheid, waarin ik, hoe dieper ik duik, steeds meer vind, en hoe meer ik vind, hoe meer ik ga zoeken'.

1 Bijna zonder uitzondering verwijst Catharina in haar brieven naar het verlossend lijden van Christus en spreekt ze over zijn 'kostbaar bloed'. In haar eigen taal klinkt het dan heel spontaan: 'Io, Catharina, serva e schiava di Gesu Christo, scrivo a voi nel precioso sangue suo' (vert: 'Ik, Catharina, dienaar en slavin van Jezus Christus, schrijf tot jullie in Zijn kostbaar bloed').